

متن پرسش

سلام علیکم . امیدوارم که حالتان خوب باشد . استاد من به فلسفه صدرایی علاقه ی خاصی دارم . چند بار سوالی در خصوص تجرد نفس برایتان ارسال کرده ام . اما جوابتان من را قانع نکرد . چند وقتی هست که نسبت به آن سوال بی خیال شدم تا اینکه باز دوباره به ذهن ام آمده است و از صبح روی مغزم راه می‌رود. به جایی رسیدم که اگر بحث تجرد نفس را کنار بگذارم سیر سلوکی ام بهم می‌خورد و خودتان بهتر میدانید که اگر بحث تجرد نفس را رها کنیم مباحثی مثل وحدت وجود و ریاضات شرعیه و مقام امام و ... همه زیر سوال می‌رود و از طرف دیگر هم دلیل نقلی محکمی که بتواند دل ام را آرام کند نیافتم . اگر میشود مرا از این درگیری ذهنی خارج کنید . سوال اول اینکه در احادیث دیده میشود که پیامبر مشخصات ظاهری حضرت جبرائیل را توضیح داده است و حتی تعداد پره‌های او را هم به مسلمین گفته است ، پس جبرئیل جسمی داشته که پیامبر به عینه می‌دیده و حتی تعداد پره‌های او را هم میدانسته . نکته ی دوم اینکه وقتی پیامبر به معراج رفت عالمی که فلاسفه آن را مجرد می‌نامند به چشم دید و با زبان به راحتی برای مسلمین بازگو کرد ، مثلاً فرشته ای که فلان مشخصات ظاهری داشت و یا مالک دوزخ به این شکل بود و در حدیثی هم از امام صادق نقل شده است که الامام الصادق علیه السلام: والروح جسم رقیق قد البس قالباً کثیفاً " روح جسمی رقیق و لطیف است که در غالبی ضخیم و غلیظ (بدن) قرار گرفته است بحارالانوار ۱۰-۱۸۵ . این حدیث حضرت صادق و مشخصات ظاهری جبرائیل که پیامبر فرموده بودند مرا به فکر بازداشت . و از طرفی دیگر و فارغ از این بحث ،شخص عالمی در یکی از سخنرانی هایش گفت عقل قطعی بر نقل مقدم است . این حرف را هم هیچ طوری نمیتوانم قبول کنم . اگر مرحوم ملاصدرا و شیخ الرئیس براهین عقلی آورده اند که روح مجرد است و از آن طرف که احادیثی را میبینی که میگویند روح مجرد نیست . حال بیاییم حرف و حدیث رسول الله و امام صادق را کنار بزنیم و بگوییم فلسفه ی مشاء و حکمت متعالیه عقل قطعی است و چون حدیث امام با این عقل قطعی جور در نیاید، بگوییم پس حرف ملاصدرا و بوعلی بر نقل رسول الله و امام صادق مقدم است . به نظرتان این کوتاهی در حق اهل بیت نیست . من خودم در سخنرانی های شرح نامه ی ۳۱ شنیدم که فرمودید فلاسفه حرف امام را محدود میکنند و تا جایی که میدانم شما خودتان به سیر و سلوک با احادیث بیشتر تاکید میکنید . مثل نامه ی ۳۱ نهج البلاغه و یا حدیث عنوان بصری و یا موضوعاتی از این نوع. سوال دوم : شما میفرمایید که نفس ناطقه یا همان روح شبیه به هیچ چیزی نیست . هست ، ولی بی شکل است . مثلاً اگر کسی بگوید که نفس و روح شکل دارد ، شکل اش هم شکل بدن شخص است . دست روح در دست بدن جای میگیرد پای روح در

پایش و.... و حرف خودش را هم به حدیث امام صادق که فرمود روح جسمی رقیق است استناد کند . و بگوید روح از جنس ماده است و از نور هم رقیق تر هست و سرعت اش هم از سرعت نور خیلی بالاترست . و شکل فیزیکی اش هم مثل بدن است . اگر بعضی از فیلم ها را دیده باشید وقتی شخصی میمیرد و روح اش از بدن جدا میشود و در کنار اتاق می ایستد . منظورم این گونه بود. حال ما اگر برای شخصی مباحث مجرد رو هم گفتیم و شخص این نوع دلائل را آورد چگونه راضی اش کنیم . و نقطه ی تکیه محکمی هم دارد و آن هم حدیث امام صادق است سوال سوم . من سخنرانی های آشتی با خدا و ده نکته از معرفت نفس را گوش دادم (به جز شماره ۱۰ از ده نکته و شماره ۹ از آشتی با خدا) و خیلی دوست داشتم که بحث مجرد را با اتکا به احادیث هم مطرح کنید . آخه من خودم از مباحث معرفت نفس اتون خیلی لذت بردم و دوست دارم اما وقتی میبینم حدیثی کنارش نیست ته دل ام میلرزه و میگویم ملاصدرا که معصوم نبوده است و هزار تا فکر دیگر . استاد من چون رشته ام فنی مهندسی است و زمینه ی مطالعاتی ام آثار شماسه است , بعضی اوقات اونقدر سوال پیش می آید که نمیدانم چکار کنم . و این پیشنهاد من حقیر به شما استاد گرامی است . اگر میشود مباحث را علاوه بر محتوای فلسفی , عرفانی نیز روایی تر بررسی کنید با تشکر با تشکر

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: اگر مباحث معرفت نفس را ادامه دهید به خوبی متوجه عظمت این گونه احادیث می شوید که امام معصوم چه حقایقی را به عالمان و فیلسوفان نشان می دهند. وقتی ملاصدرا می گوید هرگز روح انسان بدون جسم نمی شود و روشن می کند آن جسم از جنس روح است، بهتر متوجه می شویم حضرت صادق «علیه السلام» در آن روایت به کجا اشاره دارند. و یا وقتی ملاصدرا روشن می کند حقایق غیبی صورت بزراحی دارند می فهمیم معنای کشف برزخی که رسول خدا «صلوات الله علیه و آله» نسبت به جبرائیل «علیه السلام» داشتند و حضرت جبرائیل را با هزار پر دیدند، در حالی که مردمی که اطراف رسول خدا «صلوات الله علیه و آله» بودند، ندیدند، به چه معناست. در آموزه های حکمت متالیه می فهمیم معنای نزول جبرائیل تا مرتبه ی برزخ نزولی یعنی چه. منظور آن عالم بزرگوار که فرموده اند عقل قطعی بر نقل مقدم است به این معنا نیست که عقل بر سخن امام معصوم مقدم است، بلکه از آن جهت که نقل بعضاً توسط افرادی به ما رسیده که معلوم نیست درست مطلب را منتقل کند. از این جهت اگر با روایتی روبه رو شدیم که با عقل قطعی قابل قبول نبود به عقل تکیه می کنیم، ولی ملاصدرا و پدر جدّ ملاصدرا هم هرگز حرف خود را قابل قیاس با سخن معصوم نمی دانند. همه ی تلاش این بزرگان آن است که ذهن و فکر خود را طوری از خیالات و حدسیات آزاد کنند تا سخن معصوم را بفهمند. بالاخره بنده و امثال بنده بحمدالله به این عقیده رسیده ایم که باید تلاش کنیم به نور روایات و آیات نزدیک شویم و اگر با مطالعه ی آثار ما چنین فهمی به شما دست داد ادامه دهید و گرنه حتماً راه را عوض کنید، راهی را پیدا کنید که شما را بیشتر به فهم متون اسلامی نزدیک

کند. موفق باشید